

FM 2017/10

Nuuk, 24.05.2017

Bendt B. Kristiansen

Politisk Økonomisk beretning for 2017.

(Naalakkersuisoq for Finanser og Skatter)

Naalakkersuisoq for Finanser og Skatter starter med følgende overskrifter i Politisk Økonomisk beretning:

- At landets økonomi er i en positiv og stabil udvikling, der er langtidsholdbar.
- At det er nødvendigt med en balanceret udvikling, geografisk og kommunerne imellem.
- At man ikke kan komme udenom at øge købekraften for husholdningerne.

Fra Inuit Ataqatigiit er vi stærkt enige i disse overskrifter.

Politisk økonomisk redegørelse for 2017 er mere håndgribelig i forhold til tidligere redegørelser; den handler om mennesker, den handler om lighed, den handler om de yderst nødvendige reformer, den handler om at give lavindkomst- og mellemindkomstgrupperne bedre betalingsevne, kort sagt tager den udgangspunkt i at støtte de folk i samfundet som har behov herfor.

Derfor er bl.a. disse opgaver ikke til at komme udenom:

- Uddannelsesområdet, herunder med særlig fokus på folkeskole og erhvervsuddannelser.
- Trafikområdet, forlængelse af landingsbaner og det nødvendige i at etablere landingsbaner af krus.
- Fiskeriområdet, fornyelse af afgiftssystem ved tilpasning af fiskeloven.
- Boligområdet, herunder forberedelse af udlægning til kommunerne samt boligreformer.
- Socialområdet, med særlig fokus på udsatte børn og unge samt offentlig hjælp.

- Jobskabelse, herunder skabelse af jobs i eksportsektorer og nye erhverv som vil blive skabt i kølvandet på de muligheder som vandkraftværker og forlængelse af landingsbaner skaber.

(Forord)

For at skabe en større omsætning i landet, er hjemmehørende arbejdskraft som bidrager via skatten vejen frem. De 20-29-årige udgør den største gruppe i arbejdsløshedsstatistikken, og denne gruppe er den vigtigste gruppe for på lang sigt at kunne løfte økonomien, og i den anden ende vil der blive flere pensionister. Hvis denne aldersgruppe skal blive i stand til at løfte opgaven skal der ske ekstraordinære indsatser, og dette kan til dels være ved at skabe flere steder som Piorsaavik rundt omkring på kysten.

For at kunne opnå, at flere kommer i arbejde på de lokale steder, må vi skabe flere lokale uddannelsessteder og bane vejen for en udvikling indenfor kompetencerne.

Vi må have et langt større fokus på de unge som endnu ikke har fået en uddannelse på erhvervsskolerne.

Naalakkersuisuts holdning omkring, at vi ikke kun skal forlade os på offentlige midler, men at også de private skal investere ser vi som vejen frem, og hvis vi skal fastholde dette mål er det nødvendigt at have et stabilt politisk styre. Fra Inuit Ataqatigiit arbejder vi for en tværpolitisk aftale "En landsdækkende aftale", som skal meddeles ud til omverdenen, og skabe en større tryghed for investorer udefra.

Vi ser det som nødvendigt, at kommende ekstraordinære indtægter for landskassen fremover skal henlægges til fremtidige og omkostningsrige planer, og dermed være med til at udvikle økonomien.

(1.1)

Det Økonomiske Råd spår, at den økonomiske udvikling for 2017 vil være lige så god som årene 2015 og 2016, og dette skaber selvfølgelig gode forhåbninger. Men vort lands økonomi har ikke luft til at ødsle med pengene, og derfor mener vi, at eventuelle overskud skal gemmes til dårligere tider og projekter som kan medvirke til at skubbe økonomien i den rigtige retning.

(1.1.1)

Mens eksporten af fisk udgør den vigtigste økonomi for os, kan vi ikke komme udenom at have en forsigtig forvaltning af disse, ved at have en bæredygtig udvikling og være konkurrencedygtige ift. den omgivende verden.

På trods af, at vi har fanget færre rejer i vore farvande, udgør eksporten stadigvæk den vigtigste indkomstkilde for landskassen, og dette skyldes de høje priser for rejen. Men hvis der skul-

le ske ændringer indenfor konkurrencen indenfor handelen, kan man være bekymret for et prisfald for rejerne, specielt set i lyset af at Storbritannien forlader EU, og at Canada og EU har indgået en aftale.

Det er glædeligt, at landingen af torsk og hellefisk er steget for de sidste fem år, og vi har forhåbninger for at dette fortsætter for i år, hvorimod det ser mere usikkert ud for makrellen.

For de kommende år kan vi ikke komme udenom at optimere merværdien for eksporten af fiskene. Vi må bane en vej for, at merværdien for den landede fisk optimeres før eksporten, bl.a. ved at tilpasse forarbejdningen til de ønsker som køberne ude i verden må have.

(1.1.2)

Det er glædeligt, at koncessioner indenfor råstofferne nu begynder at handle om egentlige udvindinger. Men vi skal huske på, at hvad råstofudvindinger angår, så er der ingen forskel i forhold til de andre lande, og hvis ikke den dalende interesse der har været skal blive endnu dybere, må vi gøre vores til at skabe en større interesse. Til dette kan den førnævnte "Landsdækkende aftale omkring Råstoffer" være en af vejene.

Når nuværende og kommende råstofaktiviteter kommer i gang, vil vi have brug for alle som kan arbejde ved disse, og endda flere end Råstofskolen kan bidrage med. Vi kan ikke komme udenom en stabil og mobil arbejdskraft, ligesom de arbejdere i Maarmorilik som vi i sin tid så op til.

Vi anser det som en oplagt mulighed, at de registrerede arbejdsløse på 20-29 år som har evner for en håndværksmæssig uddannelse kan få kompetencer, så de kan virke indenfor råstofindustrien.

(1.1.3)

Indenfor turismeudvikling er det nødvendigt med en plan for de næste 10-15 år. Forlængelser af landingsbaner vil have stor indflydelse på de enkelte lokaliteter, specielt når man tænker på Ilulissat og Nuuk.

Vi har en opgave i at sikre, at turismen ikke kun skal finde sted for de steder som har store lufthavne, men også sker for resten af landet. Derfor kan vi ikke komme udenom at lette på mulighederne for iværksættere, for de private erhvervsdrivende vil for fremtiden være de, som danner grunden for turismen, ikke kun når det drejer sig om tilbud, men også når det gælder markedsføring og service.

(1.1.4)

Arbejdsløshed kan føre andre problemer med sig, til dels kriminalitet, og derfor støtter vi op om, at Naalakkersuisut har planer om et øget fokus på indsatsen for de unge arbejdsløse, og henstiller til at gøre alvor af det.

For det kommende år har vi en stor opgave indenfor jobskabelse og arbejdsløshed. Det skal til hver en tid kunne betale sig at arbejde, og det kan ikke være rigtigt, at en by som har brug for arbejdskraft har arbejdsløse.

At arbejde skal altid kunne betale sig. En arbejder vil gerne kunne dække sine udgifter, og hvis dette ikke er tilfældet begynder man at veje for og imod, hvorvidt det ikke er lettere at leve af offentlige midler, specielt hvis der er børn involveret. Når dette er tilfældet, begynder man at tænke i at minimere sine indtægter, således at man kan få overskydende skat tilbage.

Undersøgelser viser, at arbejdsløshed kan afstedkomme at man bryder love, så man til dels leder efter indtægter som går udenom vores skattesystem, f.eks. ved salg af euforiserende stoffer.

Grønland importerer arbejdskraft, og lysten til at arbejde på fiskefabrikkerne er så lille, at Royal Greenland har været nødt til at importere arbejdskraft fra Kina. Vort samfund må spørge sig selv om, hvordan vi er nået dertil. For det kan jo ikke accepteres, at vi mangler arbejdskraft når vi har arbejdsløshed.

I disse år har vi stærkt brug for en mobil arbejdskraft, både ved de begyndende råstofudvindinger og ved fiskeindustrien.

(1.2)

Størstedelen af indtægterne for landskassen kommer fra fiskeriet, og i 2016 fik man ikke-budgetterede ekstra indtægter deraf. Set i forhold til udsving i priser på verdensmarkedet, skal vi budgettere forsigtigt med indtægterne, så vi ikke ender med ikke at få alle pengene ind.

Det er en glædelig ting, at økonomien for kommunerne er i fremgang, til dels pga. at øgede indtægter indenfor fiskeriet og bedre resultater for erhvervslivet.

Hvis den gode økonomiske udvikling for kommunerne skal fortsætte, er der behov for gode rammer for erhvervslivet, og ikke mindst skal vilkårene for iværksættere være mere interessante, også set i forhold lettelse indenfor skatten.

For at kunne fortsætte arbejdet med kommunalreformen, som vi var igennem ved sidste valgperiode, er det nødvendigt at den politiske forvaltning og kommunerne følges ad, ikke mindst når det gælder at have en stærk servicering af borgerne.

(1.4)

Skatteindtægterne for 2016 viser, at økonomien i vort land er i en god udvikling, og indirekte skatter udgør kr. 110 mio. ift. budgettet, afgifter kr. 1,9 mio. mere, motorafgiften er kr. 14,9 mio. mere (45%), indførselsafgiften er steget fra kr. 467 mio. til kr. 515,2 mio., og fiske og rejeafgiften er steget fra kr. 34,5 mio. Alt i alt må vi konkludere at landets indtægter er steget, og at vi må regne med at dette fortsætter for i år.

I alt er indtægterne fra fiskeriet steget med en fjerdedel, og da konkurrencen ift. verdensmarkedspriserne er bestemmende, må vi styre økonomien med forsigtighed.

(1.5)

Selvom der er en god udvikling for økonomien, er der på den anden side en stigning af gæld til samfundet indenfor bestemte områder, og det er betænkeligt. Det er f.eks. indenfor små gældsposter til kommunerne, til husleje og ikke mindst indenfor børnebidrag. Ikke mindst børnebidrag har stor indflydelse på kommunernes økonomi, og vi må i Naalakkersuisut tænke over, om ikke det er mere passende, at denne post blev varetaget af landskassen.

Selvom der har været stor økonomisk fremgang for Qaasuitsup Kommunia i de sidste år, er der en stor stigning af gælden til kommunen, som et eksempel kan nævnes, at 68% af gælden fra regningerne for affaldshåndteringen er fra Qaasuitsup Kommunia. Og måske tænker i som mig, er den økonomiske fremgang for kommunerne mon kun gældende for en del af befolkningen? Dette burde undersøges af Naalakkersuisut.

Når vi tænker på regningerne fra kommunerne, er det så ikke på tide at spørge os selv igen, om skattereformen mon har en positiv effekt?

Og vi bør tænke over, om ikke regningerne til affald og natrenovation ikke bør gå over skatten? Noget kunne tyde på det.

(2.1)

Naalakkersuisut har som mål at skabe større lighed borgerne imellem, til dels med en målsætning om at skabe en større omsætning internt i landet, og denne fremgangsmåde vil kun være naturlig.

Lad mig udtrykke min forundring omkring den synlige ulighed i kommunerne, og det er at uligheden er mest synlig i Kommuneqarfik Sermersooq, specielt i Nuuk. Dette faktum kan vi ikke se bort fra.

Et synligt bevis på en god økonomisk fremgang for Qaasuitsup Kommunia er, at uligheden på indkomstsiden for Uummannags befolkning er lille, men vi må huske på, at dette kan ændre sig hvis forholdene for det gode fiskeri ændrer sig.

Hvis vi skal løfte lav- og mellemindkomstgrupperne i en god retning, må vi hurtigt rette op på betalingerne indenfor fritidsbeskæftigelser, børnetilskud og boligsikringsydelse, og ikke mindst omkring skattereformen.

Der er behov for flere jobs hele året igennem, som eksempel nye muligheder indenfor videreforarbejdning af eksportvarer på fiskefabrikkerne, vi har endnu ikke undersøgt hvad vi gør med den overskydende energi fra vandkraftværkerne, og ikke mindst at der via søkabler til internetbrug er muligheder for at servicere resten af verden.

Ved mangel på arbejdskraft ser det ud til, at et af problemerne bunder i en lav arbejdsmoral, og det er svært at gætte på, om dette skyldes for lave lønforhold eller om det skyldes personlige problemer, og dette bør Naalakkersuisut undersøge mere indgående.

For de kommende år har vi brug for en mobil arbejdskraft, ikke mindst hvis vi skal have størst nytte af skatteindtægter fra råstofindustrien.

Endvidere bemærker vi, at flere fiskerilicenser for nogle steder vedkommende skaber mangel på arbejdskraft, for ind imellem kan man ikke servicere befolkningen som en følge af, at flere hellere vil gå ind i selve fiskeriet, og endda således at nogle indhandlingssteder har problemer med at skaffe arbejdskraften.

Fra Inuit Ataqatigiit ser vi med tilfredshed på, at Naalakkersuisuts har som mål at løfte lav- og mellemindkomstgruppernes rådighedsbeløb gennem et kommende beskæftigelsesfradrag samt en revision af børnetilskud og boligsikringsydelse.

Lav- og mellemindkomstgrupperne er taberne i vores skattesystem, så derfor vil vi gerne spørge partierne, hvordan de forestiller sig at skattereformen kunne se ud, hvis du skal undgå at ramme denne gruppe – bemærk, uden at ramme lav- og mellemindkomstgrupperne.

(2.2)

Hvis vi skal opnå en større økonomisk selvårenhed, er det nødvendigt at så mange arbejdsdygtige som muligt kommer i arbejde, ved at udfylde de jobs som eksisterer i dag, men også ved at skabe nye jobs. Som eksempel kan nævnes de nye jobs der vil blive skabt ved skabelsen af atlantflughavne, ved at udnytte mulighederne for søkabel til internetbrug, ved at skabe

merværdi af fisken til eksport, ved at undersøge mulighederne for udnyttelsen af den overskydende energi fra vandkraftværkerne.

Det er nødvendigt at tænke nyt indenfor den offentlige forvaltning og administration. Det er yderst nødvendigt at reducere på udgifterne og tilpasse administrationen, ikke mindst ved at forbedre vilkårene for selvstyreadministrationen, eksempelvis omkring Selvstyrets udgifter til konsulenter, som for 2016 beløber sig til kr. 388 mio. Disse penge skal så vidt muligt bruges indenfor landet.

(3)

Lad os tænke over, om ikke vi i stedet for pasningstilbud til børn ikke skulle gøre dette til en pligt, og på denne måde sikre, at alle førskolebørn fik et pædagogisk udviklende tilbud, som forberedte dem på skolen. Endvidere er det vigtigt, at der findes tilbud om rådgivning til forældre som har behov for det.

For at få motiverede børn i folkeskolen, ser det ud til at vi på landsbasis har brug for at danne fælles værdier som mindstekrav i hjemmene. Deri ønsker vi at opnå, at ansvarsfulde og respektfulde børn møder op i skolen.

Og kommunalbestyrelserne som har fået en tydeligere rolle i skolens drift, bør sammen med forældrene optimere denne rolle. Derfor ser vi fra Inuit Ataqatigiit med tilfredshed, at Naalakkersuisut har udstukket en ny retning som tager udgangspunkt i kommunernes behov.

Vi bør skele til en ekstern investeringsmodel, OPP, i forhold til at komme kollegiemanglen til livs, og udnytte eventuelle interesserede investorer. Kollegierne kunne udnyttes fuldt ud ved at benytte dem til turister i sommerferieperioden, og på denne måde blive til nytte for alle.

(3.1.1)

Vedrørende manglen på praktikpladser, ville det gavne hvis brancheskolerne tog sig af koordineringen ift. at finde praktikpladser for eleverne. For brancheskolerne har et tættere samarbejde med arbejdspladserne og har en større føling med hvad der sker på de enkelte steder, set i forhold til Majoriaq. De vil derfor være bedre til at rådgive de praktiksøgende.

Og da jeg i efteråret besøgte Bygge- og Anlægsskolen, fik jeg at vide at skolen havde en vision om at ændre på de håndværksmæssige uddannelser med henblik på at afhjælpe problematikken omkring manglen på praktikpladser. De forestillede sig, at det første år kunne køres uden valg af linje, og at dette først kunne ske i det andet år. På denne måde kunne man reducere på antallet af elever som stoppede deres uddannelse.

Det bør for uddannelsesstederne være muligt at agere som praktiksteder, hvis det er helt umuligt at finde et udenfor, ligesom Bygge- og Anlægsskolen for de håndværksmæssige uddannelser har skabt denne mulighed.

(3.1.2)

Naalakkersuisut har fremlagt et lovforslag om virksomheders og offentlige myndigheders samfundsansvar ved ansættelse af lærlinge og praktikanter, pkt. 26.

Vi forstår, at lovforslaget vil have en negativ virkning på nogle af uddannelserne og at den ikke har været i høring ude på brancheskolerne, og brancheskolerne er meget kritiske overfor den. Vi vil gerne foreslå overfor Naalakkersuisut, at hvis forslaget ikke tages tilbage, så arbejde for at udskyde den til efteråret.

(3.2)

Hvis vi skal have som mål at skabe økonomisk vækst og have flere erhvervsøjler, må vi se på vilkårene for de private erhvervsdrivende og iværksætterne. Man kunne tænke i, at iværksætterne kunne have en særlig skattemæssig ordning for de første par år, bl.a. ved at bane vejen for en progressiv beskatningsform.

(3.2.2)

Hvilket mål har vi for fiskerireformen? Så mange jobs som muligt? Så mange indtægter som muligt? Så mange fiskere som muligt?

Via Landstingslov nr. 18, af 31. oktober 1996, §14, har man udstedt tidsubegrænsede licenser for rejer og hellefisk, inklusive at man med 5 års varsel kan lave det om til tidsbegrænsede licenser inkl. de økonomiske konsekvenser – og at der til FM 2015 var et beslutningsforslag om, at Naalakkersuisut skulle undersøge ophævelse af det tidsbegrænsede fiskeri efter rejer og hellefisk, og efterfølgende dermed har undersøgt konsekvenserne hvis man erstatter dette med tidsbegrænset fiskeri, er vi tilfredse med i Inuit Ataqatigiit.

Fra Inuit Ataqatigiit anser vi det for meget vigtigt, at man i meget større grad undersøger fiskebestandene til havs. Først der kan vi danne grundlag for at kunne udnytte ressourcerne på et bæredygtigt grundlag. Ikke mindst når vi snakker om fisk som befinder sig på mellemdybde, må vi vide mere om deres bevægelser ud og ind af vore farvande. Sidste år bekendtgjorde vi ifm. makrelfiskeriet at vi var et kystfolk, og vi kan ikke komme udenom at vi må optimere vores viden om dens konsekvenser.

(3.2.3)

Ved en videreudvikling af turismen er det yderst nødvendigt at linke regionerne bedre sammen ved at optimere trafikken. Man må seriøst planlægge kruslandingsbaner i Disko-bugten, Uum-

manaaq og Nanortalik, ikke kun for turisternes skyld, men også for at give borgerne sikre og trygge trafikforhold.

Hvis vi skal servicere den voksende strøm af turister er det yderst nødvendigt at kunne tilbyde landingsbaner, og derfor er det nødvendigt at bane vejen for at de som har lyst til at danne virksomheder i turismeøjemed får gode vilkår.

Vi får brug for mange flere turistguider i forhold til nu. Vi må bane vejen for at dygtiggøre lokale turistguider på de steder hvor turisterne strømmer til, til dels så man kan få så mange lokale guider som muligt.

Hvis Unesco godkender de gamle nordbosteder i syd som verdensarvsområder, vil man skulle gå i gang med et stort stykke arbejde, bl.a. i forhold at man i et tæt samarbejde med Kommune Kujalleq laver en plan for turismeindsatsen. Bl.a. vil man skulle lave havneanlæg m.m. så turisterne kan anløbe.

(3.2.4)

Vi glæder os over, at der set i det hele er en udvikling indenfor råstofområdet. Vi vil med kys-hånd tage imod kommende indtægter til landskassen, og styre disse så de kommer vore efterkommere til gavn.

Vi ønsker indgående, at råstofprojekterne som er på vej, vil blive betragtet som steder hvor de uddannede og også kommende uddannede vil søge hen, for vi skal så vidt det er muligt have økonomisk gavn af disse, ikke mindst i lyset af, at disse skal ses som en vej til velfærd for arbejderne. Vi glæder os til at opleve, at arbejderne, ligesom på Maarmorilik, viser deres evne til mobilitet, også selvom det nogen gange vil betyde, at der kommer til at mangle arbejdskraft på de lokale steder.

Vi skal være påpasselige med at betragte vort land som helt anderledes ift. de andre lande. De råstoffer som vi har findes også i de andre lande, og derfor må vort land konkurrere på området og være attraktiv.

(3.3.2)

I den regionale planlægning og på landsplan må man i højere grad arbejde sammen med kommunerne. I planerne for hele landet, skal man kunne se hvilke planer man har for de næste 10-15 år, i alle kommunerne.

Det skal være tydeligt, hvordan man vil bruge landområderne, fangststederne skal beskyttes, ørred elvene skal beskyttes, og steder for råstofudvinding og turismeområder skal registreres.

(3.3.5)

Før i tiden handlede forebyggelse om at handle før problemerne opstod, og dette gavnede ikke blot samfundet økonomisk set, men også de personer som undgik at komme i problemer. Vi skal til stadighed bane vejen for at disse tiltag stadig kan ske, økonomisk og hvad muligheder angår – specielt når vi taler om børn og unge og unge mødre.

Det er helt på sin plads, at Naalakkersuisut følger FN-s konventionen for børn, og man kan regne med, at vi fortsætter med vores fulde opbakning.

Med hensyn til miljø og affaldshåndtering, vil vi gerne have at man tænker i en etablering af en miljøfond.

(3.4)

Vi har behov for store reformeringer. Ifølge koalitionsaftalen glæder vi os over, at Naalakkersuisut ønsker klarere rammer for skatte og boligområdet samt for sociale ydelser, og disse opgaver kommer ikke til at henligge, men vil danne grundlaget for en mere sammenhængende økonomi for de kommende 10 år.

Naalakkersuisut vil fremlægge at man forbereder et fradrag, således at det bliver mere attraktivt at have et arbejde, og vi glæder os til denne fremlæggelse, for arbejderne vil gerne arbejde hvor det kan betale sig – når der er arbejde at få.

(3.4.2)

En yderst tiltrængt boligreform er også fremlagt af Naalakkersuisut som en opgave.

Vi må kræve, at denne reformering må komme de mest trængte grupper til gavn.

Forordningen og boliger må tilpasses således at udlejerne (ejerne) blive medansvarlige for vedligeholdelsen, og vi kommer væk fra at det udelukkende er lejerne som har dette ansvar.

Man bør særskilt med tilskud rette op på salgspriser for yderdistrikterne som ikke har så meget.

Man bør have som mål, at have ét sted hvor man tager sig af de offentlige ydelser, og det vil være passende at dette område lå ude hos kommunerne. Dette ville medføre en mindre administration.

Lad mig til sidst give jer dette til eftertanke:

Vores land er et meget dyrt sted at leve i, og det skyldes den måde vi har indrettet os på og landets form, og derfor kan vi ikke blive ved med at sidestille os med andre lande som har en

helt anderledes struktur. Vi må tilrettelægge det således, at det passer til vores levevis og miljø.

Med disse ord tager vi dette arbejde til efterretning i sin nuværende form.

Tak.